

**РУСИЈА/СССР И ДРЖАВНОСТ
СРБИЈЕ/ЈУГОСЛАВИЈЕ**

**РОССИЯ/СССР И ГОСУДАРСТВЕННОСТЬ
СЕРБИИ/ЮГОСЛАВИИ**

Историјски институт
Исторический институт Белград

Институт славяноведения
Российской академии наук

Исторический институт Белград
Сборник статей, кн. 37
Институт славяноведения Российской академии наук

РОССИЯ/СССР И ГОСУДАРСТВЕННОСТЬ СЕРБИИ/ЮГОСЛАВИИ

Ответственные редакторы
Срджан РУДИЧ, Исторический институт Белград
Константин В. НИКИФОРОВ, Институт славяноведения Российской академии наук

Редактор
Йована БЛАЖИЧ ПЕЙИЧ, Исторический институт Белград

Белград
2018.

Историјски институт
Зборник радова, књ. 37
Институт за славистику Руске академије наука

РУСИЈА/СССР И ДРЖАВНОСТ СРБИЈЕ/ЈУГОСЛАВИЈЕ

Одговорни уредник
Срђан РУДИЋ, Историјски институт Београд
Константин В. НИКИФОРОВ, Институт за славистику Руске академије наука

Уредник
Јована БЛАЖИЋ ПЕЈИЋ, Историјски институт Београд

Београд
2018.

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

Јована БЛАЖИЋ ПЕЈИЋ, Историјски институт Београд
др Константин В. НИКИФОРОВ, Институт за славистику Руске академије наука
др Срђан РУДИЋ, Историјски институт Београд
др Александр А. СИЛКИН, Институт за славистику Руске академије наука
др Славенко ТЕРЗИЋ, дописни члан Српске академије наука и уметности
др Андреј Л. ШЕМЈАКИН, Институт за славистику Руске академије наука

РЕДКОЛЛЕГИЈА

Јована БЛАЖИЧ ПЕЈИЧ, Исторически институт Белград
др Константин В. НИКИФОРОВ, Институт славяноведения Российской академии наук
др Срджан РУДИЧ, Исторически институт Белград
др Александр А. СИЛКИН, Институт славяноведения Российской академии наук
др Славенко ТЕРЗИЧ, член-корресподент САНУ
др Андреј Л. ШЕМЈАКИН, Институт славяноведения Российской академии наук

РЕЦЕНЗЕНТИ

Академик Михаило Војводић
др Александар Раствовић
др Анатолиј Анিকেјев
др Александар Стикалин

РЕЦЕНЗЕНТЫ

Академик Михайло Войводич
Др. Александр Раствович
Др. Анатолий Аникеев
Др. Александр Стыкалин

Објављивање овог зборника финансијски је помогло
Министарство просвете, науке и технолошког развоја Владе Републике Србије

Публикација зборника остварена при финансијској подршци са стране
Министерства просвещения, науке и технологического развития
Правительства Республики Сербия

*Сенима драгог пријатеља и колеге
Андреја Леонидовича Шемјакина*

САДРЖАЈ

СОДЕРЖАНИЕ

- 11 **Михаил В. БЕЛОВ**
ОСОБЕНОСТ РАНЕ ЕТАПЕ УСПОСТАВЉАЊА
НОВЕ СРПСКЕ ДРЖАВНОСТИ И УЛОГА РУСИЈЕ
Михаил В. БЕЛОВ
СПЕЦИФИКА РАННЕГО ЭТАПА В СТАНОВЛЕНИИ
НОВОЙ СЕРБСКОЙ ГОСУДАРСТВЕННОСТИ И РОЛЬ РОССИИ
- 29 **Радомир Ј. ПОПОВИЋ**
КАРАЂОРЂЕВ ПРОТОКОЛ ИЗ 1816–1817. ГОДИНЕ
И ВОЈДОВА АКТИВНОСТ У ПЕТРОГРАДУ
Радомир Ј. ПОПОВИЧ
ПРОТОКОЛ КАРАГЕОРГИЈА 1816–1817 ГГ.
И ДЕЈАТЕЉНОСТ ВОЈДЈА В ПЕТЕРБУРГЕ
- 49 **Константин В. НИКИФОРОВ**
О СРПСКОМ НАЦИОНАЛНОМ ПРОГРАМУ У 19. ВЕКУ
У КОНТЕКСТУ РУСКО-СРПСКИХ ОДНОСА
Константин В. НИКИФОРОВ
О СЕРБСКОЙ НАЦИОНАЛЬНОЙ ПРОГРАММЕ У 19. ВЕКЕ
В КОНТЕКСТЕ РУССКО-СЕРБСКИХ ОТНОШЕНИЙ
- 73 **Данко ЛЕОВАЦ**
СРБИЈА И РУСИЈА У ПОЧЕТНОЈ ФАЗИ КРИМСКОГ РАТА (1852–1853)
Данко ЛЕОВАЦ
СЕРБИЈА И РОССИЈА НА НАЧАЛНОМ ЭТАПЕ КРЫМСКОЙ ВОЙНЫ (1852–1853)
- 99 **Јована БЛАЖИЋ ПЕЈИЋ**
РУСИЈА И ПРОСВЕТНО ПИТАЊЕ КОД СРБА (1856–1878)
Јована Блажич Пејич
РОССИЈА И ПРОСВЕТИТЕЛЬНЫЙ ВОПРОС У СЕРБОВ (1856–1878)
- 117 **Момир САМАРЏИЋ**
РУСИЈА И СРПСКА ЖЕЛЕЗНИЦА 1878–1881:
О ПОЛИТИЧКИМ И ПРИВРЕДНИМ АСПЕКТИМА РУСКЕ ПОЛИТИКЕ
ПРЕМА СРБИЈИ ПОСЛЕ БЕРЛИНСКОГ КОНГРЕСА
Момир САМАРЏИЧ
РОССИЈА И СЕРБСКАЈА ЖЕЛЕЗНА ДОРОГА 1878–1881:
О ПОЛИТИЧЕСКИХ И ЭКОНОМИЧЕСКИХ АСПЕКТАХ РУССКОЙ ПОЛИТИКИ
ПО ОТНОШЕНИЮ К СЕРБИИ ПОСЛЕ БЕРЛИНСКОГО КОНГРЕССА

- 147 **Андреј Л. ШЕМЈАКИН**
РУСИЈА, НИКОЛА ПАШИЋ И РЕЖИМ МИЛАНА ОБРЕНОВИЋА
(1883–1889)
Андрей Л. ШЕМЯКИН
РОССИЯ, НИКОЛА ПАШИЧ И РЕЖИМ МИЛАНА ОБРЕНОВИЧА
В 1883-1889 ГГ.
- 163 **Сузана РАЈИЋ**
ВЛАДИМИР ВСЕВОЛОДОВИЧ ЖАДОВСКИ
И ПАВЕЛ БОРИСОВИЧ МАНСУРОВ – АНТИПОДИ
РУСКЕ ДИПЛОМАТСКЕ МИСИЈЕ У СРБИЈИ (1898–1901)
Сузана Райич
ВЛАДИМИР ВСЕВОЛОДОВИЧ ЖАДОВСКИИ И ПАВЕЛ БОРИСОВИЧ
МАНСУРОВ – АНТИПОДЫ РУССКОЙ ДИПЛОМАТИЧЕСКОЙ МИССИИ В
СЕРБИИ (1898–1901)
- 191 **Јарослав В. Вишњаков**
ВОЈНО-ПОЛИТИЧКО РУКОВОДСТВО СРБИЈЕ 1914–1915. ГОДИНЕ
ПРЕМА ОЦЕНАМА РУСКОГ ВОЈНОГ ЗАСТУПНИКА
Јарослав В. Вишняков
ВОЕННО-ПОЛИТИЧЕСКОЕ РУКОВОДСТВО СЕРБИИ 1914-1915 ГГ.
В ОЦЕНКАХ РУССКОГО ВОЕННОГО АГЕНТА
- 213 **Горан МИЛОРАДОВИЋ**
БРОЈНО СТАЊЕ СРПСКЕ ВОЈСКЕ НА СОЛУНСКОМ ФРОНТУ
1916–1918. ГОДИНЕ И ВОЈНО-ПОЛИТИЧКА ПОДРШКА
РУСКЕ ИМПЕРИЈЕ КРАЉЕВИНИ СРБИЈИ
Горан МИЛОРАДОВИЧ
ЧИСЛЕННОСТЬ СЕРБСКОЙ АРМИИ НА СОЛОНИКСКОМ ФРОНТЕ
В 1916–1918. ГГ. И ВОЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ПОДДЕРЖКА
РОССИЙСКОЙ ИМПЕРИИ КОРОЛЕВСТВУ СЕРБИЯ
- 255 **Алексеј ТИМОФЕЈЕВ**
„ВЕЛИКА РУСКА РЕВОЛУЦИЈА ДАЛА ЈЕ ВЕЛИКА ЗЛА“:
РАЗОЧАРЕЊЕ СРПСКЕ ЕЛИТЕ У ПРИВРЕМЕНУ ВЛАДУ
И РЕВОЛУЦИОНАРНУ РУСИЈУ У ПРОЛЕЋЕ-ЛЕТО 1917.
Алексей ТИМОФЕЕВ
„ВЕЛИКАЯ РУССКАЯ РЕВОЛЮЦИЯ ПРИНЕСЛА ВЕЛИКИЕ НЕСЧАСТИЯ“:
РАЗОЧАРОВАНИЕ СЕРБСКОЙ ЭЛИТЫ ВО ВРЕМЕННОМ ПРАВИТЕЛЬСТВЕ
И РЕВОЛЦИОННОЙ РОССИИ ВЕСНОЙ – ЛЕТОМ 1917

- 277 **Александар А. СИЛКИН**
ЈУГОСЛОВЕНСКИ СЕКТОР КОМУНИСТИЧКОГ УНИВЕРЗИТЕТА
НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА ЗАПАДА И „ИСКУСТВО РУСКОГ
ПРОЛЕТАРИЈАТА“ 1925–1936. ГОДИНЕ
Александар Силкин
ЈУГОСЛАВСКИ СЕКТОР КОМУНИСТИЧКОГ УНИВЕРЗИТЕТА
НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА ЗАПАДА
И «ОПЫТ РУССКОГО ПРОЛЕТАРИАТА» 1925–1936.
- 299 **Александар ЖИВОТИЋ**
ПОКУШАЈ УСПОСТАВЉАЊА ДИПЛОМАТСКИХ ОДНОСА ИЗМЕЂУ
ЈУГОСЛАВИЈЕ И СОВЈЕТСКОГ САВЕЗА (1923–1927)
Александар ЖИВОТИЧ
ПОПУТКА УСТАНОВЉЕЊА ДИПЛОМАТИЧЕСКИХ ОДНОШЕЊИ
МЕЖДУ ЈУГОСЛАВИЈЕ И СОВЈЕТСКИМ СОЈУЗОМ (1923–1927)
- 323 **Љубодраг ДИМИЋ**
ПОСЛЕДЊИ СУСРЕТ ЛЕОНИДА ИЉИЧА БРЕЖЊЕВА
И ЈОСИПА БРОЗА ТИТА (МОСКВА, 16–21. МАЈ 1979. ГОДИНЕ)
Љубодраг ДИМИЧ
ПОСЛЕДЊА ВСТРЕЧА ЛЕОНИДА ИЉИЧА БРЕЖНЕВА
С ИОСИПОМ БРОЗОМ ТИТО (МОСКВА, 16 – 21 МАЈА 1979 ГОДА)
- 355 **Јелена Ј. ГУСКОВА**
СРБИЈА – ОД ИДЕЈЕ ЈУГОСЛОВЕНСТВА ДО ИДЕЈЕ СРПСТВА
Елена Гускова
СРБИЈА: ОД ИДЕЈЕ ЈУГОСЛАВИЗМА К ИДЕЈЕ СРБСТВА
- 373 **АУТОРИ/АВТОРЫ**

Алексеј ТИМОФЕЈЕВ

„ВЕЛИКА РУСКА РЕВОЛУЦИЈА ДАЛА ЈЕ ВЕЛИКА ЗЛА“: РАЗОЧАРЕЊЕ СРПСКЕ ЕЛИТЕ У ПРИВРЕМЕНУ ВЛАДУ И РЕВОЛУЦИОНАРНУ РУСИЈУ У ПРОЛЕЋЕ-ЛЕТО 1917.*

Апстракт: У раду се на основу проучавања валидних архивских извора и уз увид у руску и српску историографију даје анализа стања српско-руских званичних односа после Фебруарске револуције 1917. Посебна пажња у раду је посвећена односу српских представника у Русији према Привременој влади и њеним напорима да се настави рат упркос могућностима и потребама Русије и њеног народа. Циљ рада је да се испита и процени однос српске елите према руској државности у тренуцима кризе 1917.

Кључне речи: Српско-руски односи, Фебруарска револуција 1917, Први светски рат.

Већ 6/19. марта 1917. А. Ф. Керенски (рођ. 1881), млад и мало познат адвокат, народни посланик Државне Думе града Вољска (Саратовска губернија), кога су као представника левичара укључили у формирану 2/15. марта 1917. Привремену владу као министра правде дао је у општој гужви и метежу један значајан интервју. У том разговору са енглеским војним послаником А. Ноксом и новинаром либералног британског листа „Daily Chronicle“ Виљамсом изјавио је да је велики присталица Енглеске, и да Русија мора да за Енглеску уради све, па и да остане верна савезном дугу и да настави рат. С друге стране, изјавио је да Русији нису потребни црноморски мореузи и да је најбољи начин решавања овог питања интернационализација мореуза. Такође је изразио уверење у то да

* Рад је настао као резултат истраживања на пројекту Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије *Традиција и трансформација. Историјско наслеђе и национални идентитети у Србији у 20. веку* (Ев. бр. 47019).

АУТОРИ

др Михаил В. БЕЛОВ, Институт међународних односа и светске историје
Универзитета „Н.И. Лобачевскиј“, Нижниј Новгород
др Радомир Ј. ПОПОВИЋ, Историјски институт Београд
др Константин В. НИКИФОРОВ, Институт за славистику Руске академије наука
доц. др Данко ЛЕОВАЦ, Филозофски факултет Београд
Јована БЛАЖИЋ ПЕЈИЋ, Историјски институт Београд
проф. др Момир САМАРЏИЋ, Филозофски факултет Нови Сад
др Андреј Л. ШЕМЈАКИН, Институт за славистику Рускије академије наука
проф. др Сузана РАЈИЋ, Филозофски факултет Београд
др Јарослав В. ВИШЊАКОВ, Московски државни институт међународних односа,
МГИМО
др Горан МИЛОРАДОВИЋ, Институт за савремену историју Београд
проф. др Алексеј ТИМОФЕЈЕВ, Институт за новију историју Србије
др Александар А. СИЛКИН, Институт за славистику Руске академије наука
проф. др Александар ЖИВОТИЋ, Филозофски факултет Београд
проф. др Љубодраг Димић, дописни члан САНУ
др Јелена Ј. ГУСКОВА, Институт за славистику Руске академије наука

АВТОРЫ

Доц. д.и.н. Михаил В. БЕЛОВ, Институт международных отношений и мировой
истории Университета им. Н.И. Лобачевского, Нижний Новгород
др Радомир Й. ПОПОВИЧ, Исторический институт Белград
д.и.н. Константин В. НИКИФОРОВ, Институт славяноведения Российской академии наук
доц. др Данко ЛЕОВАЦ, Философский факультет Белград
Йована БЛАЖИЧ ПЕЈИЧ, Исторический институт Белград
проф. др. Момир САМАРДЖИЧ, Философский факультет Нови Сад
д.и.н. Андрей Л. ШЕМЯКИН, Институт славяноведения Российской академии наук
проф. др Сузана РАЙИЧ, Философский факультет Белград
д.и.н. Ярослав В. ВИШНЯКОВ, Московский государственный институт международных
отношений, МГИМО
др Горан МИЛОРАДОВИЧ, Институт современной истории Белград
проф. др Алексей ТИМОФЕЕВ, Институт новейшей истории Сербии
к.и.н. Александр А. СИЛКИН, Институт славяноведения Российской академии наук
проф. др Александр ЖИВОТИЧ, Философский факультет Белград
проф. Любодраг ДИМИЧ, член-корреспондент САНУ
д.и.н. Елена Ю. ГУСЬКОВА, Институт славяноведения Российской академии наук

РУСИЈА/СССР И ДРЖАВНОСТ СРБИЈЕ/ЈУГОСЛАВИЈЕ

Издавачи:

Историјски институт Београд
Институт за славистику Руске академије наука

За издаваче:

др Срђан Рудић, *директор Историјског института Београд*
др Константин В. Никифоров, *директор Института за славистику РАН*

Секретар Редакције

Снежана Ристић

Лектура текстова на српском језику

Милица Симић

Превод текстова на руски језик

Јовица Миљковић

Превод текстова на енглески језик

Татјана Ћосовић

Коректура

Славица Мереник

Компјутерска припрема за штампу

Слободан Симић

Штампа

Donat Graf d.o.o, Београд

Тираж

400 примерака

ISBN 978-86-7743-131-0

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

327(470:497.11)"18/19"(082)

327(470:497.1)"19"(082)

341.7/.8(470:497.11)"18/19"(082)

341.7/.8(470:497.1)"19"(082)

94(470:497.11)"18/19"(082)

94(470:497.11)"19"(082)

РУСИЈА/СССР и државност Србије/Југославије / одговорни уредник Срђан Рудић, Константин В. Никифоров ; уредник Јована Блажић Пејић. - Београд : Историјски институт = Белград : Исторически институт ; Москва : Институт за славистику Руске академије наука = Институт славяноведения Российской академии наук, 2018 (Београд : Donat Graf). - 371 стр. : илустр. ; 24 см. - (Зборник радова / [Историјски институт] ; књ. 37). На спор. насл. стр.: Россия/СССР и государственность Serbii/ Югославии. - Радови на срп. и рус. језику. - Тираж 400. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Summaries.

ISBN 978-86-7743-131-0

а) Међународни односи - Русија - 19в-20в - Зборници б) Међународни односи - Србија - 19в-20в - Зборници с) Русија - Дипломатска историја - Србија - 19в-20в - Зборници д) СССР - Дипломатска историја - Југославија - 20в - Зборници

COBISS.SR-ID 268895244